
ODLIKE RADOVA ĐURĐICE CVITANOVIĆ U
ČASOPISU *KAJI* U BIBLIOTEKAMA
KAJKAVSKOGA SPRAVIŠČA

Govoriti o radovima dr. Đurđice Cvitanović objavljenim u *Kaju* ujedno uvjetuje naznake o značenju i profilu toga časopisa, jer - objavljeni cijeli jedan povijesno-umjetnički korpus naše znanstvenice bitno pridonosi tipu, repertoarnoj opredijeljenosti i ulozi *Kaja* u hrvatskoj kulturi.

I sama izvanjska analiza tekstova objavljenih u časopisu "Kaj" (unutar rubrika) - iskazuje njihovu okupljenost u tri karakteristična tematska kruga: *tematsko područje novije kajkavske književnosti, reprezentativni krug starije kajkavske književnosti i povijesno-umjetnički tematski krug.*

Uz taj, vrlo opsežan, treći "Kajev" tematski krug vežu se, u hrvatskoj javnosti i znanosti nezaobilazna strukovna imena: akad. Anđela Horvat, dr. sc. Đurđica Cvitanović, dr. Doris Baričević, dr. Franjo Buntak, dr. Olga Maruševski, prof. Ladislav Šaban, dr. Lelja Dobronić, prof. Marija Mirković, dr. Tomislav Premerl, dr. Zorislav Horvat, mr. Mario Beusan, prof. Drago Miletić, prof. Ivan Srša ...

Radovi dr. sc. Đurđice Cvitanović objavljeni u časopisu "Kaj" i posebnim izdanjima unutar biblioteka "Kajkavskoga spravišča" nose sve odlike tematske i metodološke raznolikosti, kao i nemjerljive tekstualne i izvantekstualne strukovne poticajnosti, kojima je toliko zadužila hrvatsku povijesnoumjetničku znanost, ali i hrvatske gradove i mjesta čija se sakralna arhitektura, upravo njezinom zaslugom, obnavljala i obnovila (Zagreb, Karlovac, Lepoglava, Sisak, Jastrebarsko, Klanjec, Samobor, Glina, Križevci...).

Djelatna svestranost dr. sc. Đurđice Cvitanović, rekli bismo, sukladna je široko zasnovanom djelatnom programu "Kajkavskoga spravišča" - koji se odnosi na trećinu Hrvatske, grad Zagreb - ukratko, na cjelokupno hrvatsko kajkavsko govorno područje (od Međimurja, Hrvatskog zagorja, Podravine, Moslavine, Prigorja, Turopolja, dijela Gorskog kotara i središnje Istre). Sudjelujući u takvoj, skoro saborskoj konstituciji "Kajkavskoga spravišča" (*spravišče* - sabor, skup, skupština) od njegova početka kad mu je bila predsjednica do danas Đurđica Cvitanović objavila je 25 znanstvenih studija i članaka unutar redovitih brojeva časopisa "Kaj" (više od 300 gusto tiskanih stranica "Kajeva" formata) kao i 9 zasebnih pretisaka, posebnih izdanja monografskoga tipa i studija unutar biblioteka, što tvori sljedećih 295 tiskanih stranica. Dakle, bibliografija znanstvenih radova dr.

Đurđice Cvitanović objavljenih u časopisu "Kaj" od 1972. i izdanjima Spravišča tvori više od 600 tiskanih stranica - u širokom tematskom rasponu od:

- povijesno-arhitektonskih opisa i analiza crkvene graditeljske baštine većinom raz-doblja i stila baroka (*Sveta Jelena portal Zaboka, Župna crkva sv. Jakoba st. apostola u Prelogu, Crkve grada Samobora...*);

- doprinosa crkvenih redova (prije svega pavlina), plemstva, kao i istaknutih gradite-lja, arhitekata razvoju i očuvanju hrvatske graditeljske i kulturne baštine (*Svetice nekad i danas, Pavlini u Križevcima, Srce Zagorja u srcu Istre - o pavlinskom samostanu u Sv. Petru u Šumi, Rod Draškovića i umjetnost, U spomen Bartolu Felbingeru...*);

- vrijednosti tradicijske graditeljske baštine, dakle, narodnog sakralnog graditeljstva, koje se ne mjere veličinom već kvalitetom likovne izvornosti (*Turopoljske ljepotice, Kako narod gradi...*);

- do pregleda crkvenog graditeljstva i šireg kulturnog ozračja pojedinih kajkavskih krajeva (*Skriveno blago - iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja, Odnos naše sredine prema kulturno-umjetničkim spomenicima, Kulturno-povijesni spomenici Hrvatskog zagorja, Kulturno i umjetničko ozračje Klanjca 1835.-1861. ...*).

Signantnim, te u neku ruku programatskim (jer otkriva korijene i poticaje sveuku-pnog "kunstgešiherskog" bavljenja Đurđice Cvitanović) smatramo njen analitično-sinte-tični znanstveni rad "Odnos naše sredine prema kulturno-umjetničkim spomenicima". Govoreći o tom odnosu od početka 19. stoljeća do danas (zapravo, do vremena nastanka teksta 1974.), autorica je ustvrdila dva oprečna procesa:

- nasuprot tradicionalno postojanoj vezanosti hrvatskoga naroda uz umjetničku, oso-bito crkvenu, graditeljsku baštinu i nasuprot impozantnom broju očuvanih spomenika u 19. stoljeću - valja uočiti sveopću ugroženost hrvatskog spomeničkog blaga zbog isto tako sveopćeg nepoznavanja vrijednosti toga blaga, koje nepoznavanje nije samo nedostatak tzv. običnog, neukog čovjeka nego i obrazovanih ljudi.

Autorica je pratila primjere (apsurdno rečeno - i razvoj) nečuvanja spomenika kul-ture, kao i pogrešne restauratorske pristupe koji se rukovode svojevršnom, a drastičnom, purifikacijom stilova. Tragičnim početkom rušenja našeg spomeničkog blaga ističe godi-nu 1831. kad je zagrebački biskup Aleksandar Alagović kipove i slike s monumentalnog glavnog oltara zagrebačke katedrale dao preseliti u siromašnije crkve dijezeze.

Radovi Đurđice Cvitanović - u stilu Gjure Szaba, našeg "prvog borbenog konzervato-ra s početka 20. stoljeća" (kako ga sama kvalificira), izborom "dragulja" umjetnosti (koji su blago i svojina hrvatskoga naroda) - ujedno su i uzbuna za njihovim očuvanjem.

Kompleksni, dakle, problemi traže i kompleksni pristup. U stručnom radu i svjetona-zoru Đurđice Cvitanović *znanstveni je tekst samo dio projekta (početni ili završni)*.

Izdvojimo li iz nekoliko većih projekata koje je u "Kajkavskom spravišću" pokrenu-la Đurđica Cvitanović, ustvrdit ćemo, npr., da su obnovi lepoglavske crkve i samostana prethodila četiri cjelovita "Kajeva" sveska (o slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi i literatu-ri), nakon kojih od 1992. do 1997. slijedi pet (već tradicionalnih) znanstvenih skupova "Šest stoljeća kulture i umjetnosti u Lepoglavi", čiji su radovi objavljeni u pet jedinstvenih Lepoglavskih zbornika. Dodamo li tomu "Kajev" svezak o Sveticama, možemo reći kako

je "Kajkavsko spravišće" nemjerljivim marom dr. Đurđice Cvitanović hrvatskoj kulturi i znanosti od 1977. do 1997. podarilo deset (10) zasebnih knjiga o pavlinskom kulturnom nasljeđu.

Kompleksni pristup obnovi pavlinskog samostana u Sv. Petru u Šumi - koji, dakle, podrazumijeva prožimanje tekstualnog studijskog rada i njegove konzervatorske primjene i provjere na datom spomeničkom objektu kao i opis šireg jezičnog i kulturnog okruženja čakavsko-kajkavskog govornog područja središnje Istre - takav, dakle, prepoznatljiv strukovni pristup Đurđice Cvitanović rezultirao je cjelovitim sveskom časopisa "Kaj" "Srce Zagorja u srcu Istre" (1973.) i djelatnom povezanošću "Kajkavskoga spravišća" s Katedrom "Čakavskoga sabora".

Slični radni koncept vrijedi i za projekte vezane uz obljetnice hrvatskih značajnika Antuna Mihanovića i bana Josipa Jelačića. Uz 200. obljetnicu rođenja i 135. smrti Antuna Mihanovića, te obljetnicu uglazbljenja hrvatske himne organizirana su, 1996. godine, dva znanstvena skupa i okrugli stol (u Klanjcu i u Glini), objavljen je Zbornik; cjelokupni je projekt, inicijativom Đurđice Cvitanović, nastavljen daljnjom tradicijom znanstvenih kolokvija u suradnji Spravišća i Grada Gline. Od dva skupa uz 150. obljetnicu ustoličenja hrvatskoga bana Josipa Jelačića, u organizaciji "Kajkavskoga spravišća" (1998.), jedan je održan u Glini.

Cjelokupni životni i radni koncept dr. sc. Đurđice Cvitanović svjedoči o jednom radu koji svojim kulturološkim dosegom, strukovnom sveprisutnošću i osobitom humanom porukom ("Spomenik jest uvijek više nego jedan ljudski život /jer naš ljudski život mora proći/, ali mora ostaviti trag i trajno nasljeđe svojim potomcima.") - samo u "Kajkavskom spravišću" i "Kaju" - dostiže i pokriva timsku djelotvornost čitave jedne institucije (ustanove, Instituta...).

B. Pažur*

BIBLIOGRAFIJA RADOVA DR. SC. ĐURĐICE CVITANOVIĆ OBJAVLJENIH U KAJKAVSKOM SPRAVIŠĆU

A. ZNANSTVENE STUDIJE I ČLANCI U REDOVITIM BROJEVIMA ČASOPISA "KAJ"

- ROD DRAŠKOVIĆA I UMJETNOST, Kaj, V, br. 11, Zagreb 1972., str. 40-46.
- SRCE ZAGORJA U SRCU ISTRE, Kaj, VI, br. 6, Zagreb 1973., str. 12-28.
- KAKO GRADI NAROD, Kaj, VI, br. 12 a, Zagreb 1973., str. 36-52
- PLASTIČNA FOLIJA ZAŠTIĆUJE SPOMENIK KULTURE OD PROPASTI, Kaj, VI, br. 12 a, Zagreb 1973., str. 86-91

* Prilagođeno, prema tekstovima iz Kaja 4-5, 1999 i Kaja 3. 2009.

- ODNOS NAŠE SREDINE PREMA KULTURNO-UMJETNIČKIM SPOMENICIMA, Kaj, VII, br. 2, Zagreb 1974., str. 13-33
- TUROPOLJSKE LJEPOTICE, Kaj, VII, br. 5-6, Zagreb 1974., str. 65-104
- SVETA JELENA - PORTAL ZABOKA, Kaj, VII, br. 11, Zagreb 1974., str. 33-39
- SVETICE NEKADA I DANAS, Kaj, X, br. 9-10, Zagreb 1977., str. 3-38
- SPOMENICI KULTURE ILI O ZAŠTITI DRUŠTVENE IMOVINE, Kaj, XV, br. 4, Zagreb 1982., str. 27-32
- KULTURNO-POVIJESNI SPOMENICI HRVATSKOGA ZAGORJA, Kaj, XVII, br. 1, Zagreb 1984., str. 50-71
- ZNANSTVENIK U RATU, Kaj, XXIV, br. 5-6, Zagreb 1991., str. 101-104
- ŽUPNA CRKVA SV. MARIJE OD POHODA U MARIJA GORICI, Kaj, XXV, br. 3, Zagreb 1992., str. 75-88
- ŠEST STOLJEĆA KULTURE I UMJETNOSTI U LEPOGLAVI (osvrt na "Lepoglavski zbornik 1992."), Kaj, XXV, br. 5-6, Zagreb 1992., str. 92-94
- ŽUPNA CRKVA SV. JAKOBA ST. APOSTOLA U PRELOGU, Kaj, XXVII, br. 4-5, Zagreb 1994., str. 155-170
- JEZIČNI I UMJETNIČKI IZRAZ NA KAJKAVSKOM TLU [izbornik; Kajkavsko spravišće], KAJ XXVI br. 5-6, Zagreb, 1993., str. 103-106
- LEPOGLAVSKI ZBORNIK 1993, [Kajkavsko spravišće, 1994.] KAJ, XXVII, br. . 1, Zagreb, 1994., str. 73-75
- POD OKIĆEM – UMJETNIČKA I CRKVENA BAŠTINA [monografija], Kaj, XXVII, br. 2-3, Zagreb, 1994., str. 104-106
- LEPOGLAVSKI ZBORNIK 1994, [Kajkavsko spravišće, 1995.], Kaj, XXVIII, br. 4-5, Zagreb, 1995., str. 140-142
- LEPOGLAVSKI ZBORNIK 1995, [Kajkavsko spravišće, 1996.], Kaj, XXIX, br. 4, Zagreb, 1996., str. 127-131
- CRKVE GRADA SAMOBORA, Kaj, XXX, br. 1, Zagreb 1997., str. 27-53
- U SPOMEN BARTOLU FELBINGERU, Kaj, XXX, br. 3-4, Zagreb 1997., str. 138-144
- POČETAK BOLJEGA SVIJETA (BLAŽENA DJEVICA MARIJA U HRVATSKOM ZAGORJU), Kaj XXXI, br. 5-6, Zagreb, 1998., str. 131-134
- KRIŽEVAČKO-KALNIČKA REGIJA U SREDNJEM VIJEKU. Kaj, XXXVI, br. 4-5, 2003., str. 163-165
- SAMOSTANSKI KOMPLEKSI U POVIJESNOJ JEZGRI VARAŽDINA. Kaj XXXVII, br. 4-5, 2004., str. 105-116

B. PRETISCI IZ "KAJA", POSEBNA IZDANJA MONOGRAFSKOGA TIPA I STUDIJE UNUTAR BIBLIOTEKA "KAJKAVSKOGA SPRAVIŠĆA"

- ŽUPA SV. JELENE, SVETA JELENA - PORTAL ZABOKA (grupa autora), Kulturni prirodni spomenici Hrvatske - Zbirka vodiča, knj. 5, KUD "Ksaver Šandor Gjalski", Zagreb

1974., str. 33-39

- TUROPOLJSKE LJEPOTICE, Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske, "Kajkavsko-spravišće", Zagreb 1974., str. 1-39

CRKVENO GRADITELJSTVO. SKRIVENO BLAGO IZ RIZNICE UMJETNIČKIH ZNAMENITOSTI JASTREBARSKOG KRAJA (grupa autora), Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske, knj. 8, "Kajkavsko spravišće", Zagreb 1975., str. 1-28

- SVETICE NEKADA I DANAS, Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske, knj. 20, "Kajkavsko spravišće", Zagreb 1978., str. 3-36

- ŽUPNA CRKVA SV. MARIJE OD POHODA U MARIJI GORICI, Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske, knj. 34, "Kajkavsko spravišće", Zagreb 1992., str. 3-16

- ŽUPNA CRKVA SV. JAKOBA ST. APOSTOLA U PRELOGU, Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske, knj. 37, "Kajkavsko spravišće", Zagreb 1994., str. 1-16

- PAVLINI U KRIŽEVCIMA, GRADU SV. MARKA KRIŽEVČANINA, "Lepoglavski zbornik 1995", Hrvatski kulturni i prirodni spomenici, knj. 39., "Kajkavsko spravišće", Zagreb 1996., str. 85.97

- KULTURNO I UMJETNIČKO OZRAČJE KLANJCA 1835.-1861. Zbornik "Antun Mihanović i njegovo doba", Mala biblioteka "Ignac Kristijanović", knj. 29, "Kajkavsko spravišće", Zagreb 1996., str. 151-165

- TUROPOLJSKE LJEPOTICE – Drvene seljačke crkve. (Dopunjeno i prošireno izdanje) Biblioteka Hrvatski kulturni i prirodni spomenici, knj.41, Kajkavsko spravišće, Zagreb 2008., str. 1-128*

B. P.

* Cjelokupnu bibliografiju radova dr. sc. Đurđice Cvitanović vidi u: Kaj, XXXII, br. 4-5 (1999); Radovi Instituta za povijest umjetnosti, br. 28 (2004); Bibliografija radova dr. sc. Đurđice Cvitanović, Ogranak MH Zaprešić, 2004. Bibliografija časopisa Kaj 1968-2010 (priredila M. Roščić) Kaj XLIV, br. 3-4 (2011)